ABDULLAH b. YEZÎD el-ADEVÎ
(عبدالله بن يزيد العدوى)

Ebû Abdirrahmân Abdullāh b. Yezîd el-Adevî el-Mukrî (ö. 213/828)

Basralı meşhur muhaddis ve kāri.

120 yılı civarında doğdu. el-Mukrî lakabı ile tanınmıştır. Uzun ömrünü Kur-an ve hadise vakfetti. Nitekim kendisi, otuz altı yılını Basra'da, otuz beş yılını da Mekke'de olmak üzere ömrünün büyük bir kısmını Kur'an okutmakla geçirdiğini bildirmektedir. Mekke'de uzun yıllar ikamet ettiği için Şeyhü'l-Harem diye de bilinmektedir.

Abdullah b. Yezîd'in kıraat ilmindeki hocası, bu ilmin ünlü imamı Nâfi'dir. Ayrıca başta Basra'nın ünlü muhaddisi İbn Avn olmak üzere, Ebû Hanîfe, Kehmes b. Hasan, Şu'be b. Haccâc, Saîd b. Ebû Eyyûb gibi hocalardan hadis okudu. Buhârî, Ahmed b. Hanbel, İshak b. Râhûye, Ali b. Medînî ve Ebû Bekir b. Ebû Şeybe ve diğer bazı kimselere de hadis okuttu. Güvenilir bir râvi olan Abdullah'ın rivayetleri, başta *Kütüb-i Sitte* olmak üzere birçok hadis kitabında yer almıştır. Buhârî onun rivayetlerinden on ikisini *Ṣaḥîḥ*'ine, on beşini de *el-Edebü'l-müfred*'ine almıştır. Âlî isnadlı rivayetleri ise, Ebû Bekir Ahmed b. Ca'fer el-Katîî'ye ait beş cüzlük *el-Ḳaṭî ͨiyyât*'ta bulunmaktadır. Abdullah'ın rivayet ettiği hadislerden meydana getirilmiş olan *Aḥâdîşü Ebî ͨAbdirraḥmân ͨAbdullâh b. Yezîd el-Muḳrî mimmâ vâfeḳa'l-İmâm Aḥmed* adlı on beş sayfalık bir cüz günümüze kadar gelmiştir (Zâhiriyye Ktp., Mecmûa, nr. 87/16).

Abdullah b. Mübârek'in kendisinden övgü ile söz ettiği Abdullah b. Yezîd doksan yaşlarında iken Mekke'de vefat etti.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, *et-Târîḫu'l-kebîr* (nşr. Abdurrahman b. Yahyâ el-Yemânî v.dğr.), Haydarâbâd 1360-80/1941-60, V, 228; Zehebî, *Teẕkiretü'l-ḥuffâẓ*, Haydarâbâd 1375-77/1955-58, I, 367; a.mlf., *Aͨlâmü'n-nübelâ'*, X, 166-169; İbnü'l-Cezerî, *Ġāyetü'n-nihâye* (nşr. G. Bergstraesser), Kahire 1351-52/1932-33 → Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübi'l-ilmiyye), I, 463-464; İbn Hacer, *Tehẕîbü't-Tehẕîb*, VI, 83-84; Sezgin, *GAS*, I, 99-100; a.mlf., *Buhârî'nin Kaynakları*, İstanbul 1956, s. 212, 226, 277.

ALİ YARDIM

ABDULLAH b. YEZÎD el-HATMÎ
(عبدالله بن يزيد الخطمى)

Ebû Mûsâ Abdullāh b. Yezîd b. Hısn (Hasîn) el-Ensârî el-Hatmî (ö. 69/688-89)

Genç yaşta Bey'atürrıdvân* a iştirak eden sahâbî.

Babası da sahâbî olan Abdullah, Hudeybiye'den sonraki savaşların hepsine katıldı. Cemel, Sıffîn ve Nehrevan savaşlarında Hz. Ali'nin yanında yer aldı. Daha sonra bir ara Abdullah b. Zübeyr'in Mekke emirliğini yapan Abdullah, yine İbnü'z-Zübeyr tarafından Kûfe valiliğine tayin edildi. Bu sırada meşhur muhaddis Şa'bî onun kâtipliğini yaptı.

On yedi yaşındayken iştirak ettiği Bey'atürrıdvân'da Hz. Peygamber'i gördüğü kesin olmakla birlikte Peygamber'in sohbetinde bulunup bulunmadığı konusunda ihtilâf vardır. Fakat doğrudan Hz. Peygamber'den hadis rivayet etmiştir (bk. *Müsned*, IV, 307). Ayrıca Berâ b. Âzib, Ebû Eyyûb, Huzeyfe, Kays b. Sa'd, Zeyd b. Sa'd gibi sahâbîlerden de rivayette bulunmuştur. Rivayetleri *Kütüb-i Sitte*'de yer almaktadır. Kendisinden de oğlu Mûsâ, kızından torunu Adî b. Sâbit, Şa'bî, Ebû İshak ve İbn Sîrîn hadis rivayet etmişlerdir.

Hicretin on üçüncü yılında meydana gelen Cisr-i Ebû Ubeyd (Karkas) Savaşı'nda, İran ordusundaki fillerden birinin kumandan Ebû Ubeyd es-Sakafî'ye saldırıp onu şehid etmesi üzerine bozguna uğrayan müslümanlar gerideki köprüye doğru kaçmaya başlayınca, Abdullah b. Yezîd köprüyü tahrip etti ve askeri kumandanlarının intikamını almaya teşvik etti; daha sonra da süratle Medine'ye giderek müslümanların uğradığı yenilgiyi Hz. Ömer'e haber verdi.

Çok ibadet etmesiyle de tanınan Abdullah, İbnü'z-Zübeyr'in hilâfeti sırasında Kûfe'de vefat etti.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, IV, 307; Taberî, *Târîḫ* (nşr. Muhammed Ebü'l-Fazl), Kahire 1960-70 → Beyrut, ts. (Dâru Süveydân), III, 455; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerḥ ve't-taͨdîl*, Haydarâbâd 1371-73/1952-53 → Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübi'l-ilmiyye), V, 197; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ġābe* (nşr. Muhammed İbrâhim el-Bennâ v.dğr.), Kahire 1390-93/1970-73, III, 416-417; Zehebî, *Aͨlâmü'n-nübelâ'*, III, 197-198; İbn Hacer, *el-İṣâbe*, Kahire 1328, II, 382-383.

İSMAİL L. ÇAKAN

ABDULLAH b. ZEKVÂN
(عبدالله بن ذكوان)

(bk. EBÜ'Z-ZİNÂD).

ABDULLAH b. ZEYD b. ÂSIM
(عبدالله بن زيد بن عاصم)

Ebû Muhammed Abdullāh b. Zeyd b. Âsım el-Ensârî (ö. 63/683)

Sahte peygamber Müseylime'yi Vahşî ile birlikte öldüren sahâbî.

Meşhur kadın sahâbî Ümmü Umâre'nin iki oğlundan biri olduğu için İbn Ümmü Umâre diye şöhret buldu. Uhud Savaşı'nda Hz. Peygamber'i yakından savunarak onun takdirini kazandı. Abdullah ve ailesinin Uhud Savaşı'nda gösterdikleri kahramanlık, Hz. Peygamber tarafından bu ailenin cennette kendisine komşu kılınması niyazı ile mükâfatlandırılmıştır.

Abdullah, evine misafir olarak gelen Hz. Peygamber'in burada abdest alıp namaz kılmasıyla onun abdest alma şeklini yakından görerek rivayet etmiş ve bu rivayetiyle de şöhret kazanmıştır. Abdest sırasında Hz. Peygamber'in kulaklarını meshettiği, Abdullah'ın bu rivayetinden öğrenilmiştir. **Sahîhayn*** da kırk sekiz hadisi bulunan Abdullah'tan kardeşinin oğlu Abbâd b. Temîm, ayrıca Saîd b. Müseyyeb ve Yahyâ b. Umâre gibi muhaddisler hadis rivayet etmiştir.

Müseylime, Abdullah'ın kardeşi Habîb b. Zeyd'i, kendisinin peygamberliğine inanmadığı için uzuvlarını tek tek kestirmek suretiyle şehid etmişti. Kardeşinin intikamını almaya yemin eden Abdullah, Yemâme Savaşı'nda Vahşî ile birlikte Müseylime'yi öldürdü. Yezîd b. Muâviye'nin kötü idaresinden bıkan Medineliler Abdullah b. Hanzale'nin etrafında toplanıp Yezîd'e karşı mücadele etmek üzere İbn Hanzale'ye biat ettikleri zaman Abdullah da oğulları Ali ve Hallâd ile birlikte bu mücadeleye katıldı ve Harre Vak'ası diye bilinen savaşta oğullarıyla beraber şehid oldu.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meġāzî* (nşr. M. Jones), London 1965-66 → Beyrut, ts. (Âlemü'l-Kütüb), I, 270-273, 341; İbn Abdülber, *el-İstîͨâb* (*el-İṣâbe* içinde), Kahire 1328, II, 312; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ġābe* (nşr. Muhammed İbrâhim el-Bennâ v.dğr.), Kahire 1390-93/1970-73, III, 250-251; Zehebî, *Aͨlâmü'n-nübelâ'*, II, 377-378; İbn Hacer, *el-İṣâbe*, Kahire 1328, II, 312; a.mlf., *Tehẕîbü't-Tehẕîb*, V, 223.

İSMAİL L. ÇAKAN